

In Memoriam:**EINO KALERVO HIETANEN 13.10.1947 - 16.9.2002**

Eino on poistunut keskuudestamme Budapestissä kesken kokousmatkan - ja liian aikaisin kaikkien meidän järkytyksemme. Olemme menettäneet uutteran ja uhrautuvan työtoverin. Suomen Fysiologiyhdistyksen aikaisempi puheenjohtaja on pois riveistämme. Kliininen fysiologia on nyt vailla yhtä avaindosensteistaan. Euroopan Toksikologiyhdistys menetti pääsihteerinsä. Harvalla biolääketieteen tutkijalla on sellainen työtausta ja sellainen määrä työtovereita kuin Einolla on ollut ja samalla myös ystäviä. Einoa jäivät kaipaamaan neljä lasta lapsineen ja Liisa-vaimo. Ei ollut ihme, että Einon kotiin tuli runsaasti osanottoviestejä ja kukkia. Kuopion yliopiston molemmat alkuvaiheen apulaisopettajat ovat nyt rajan takana, sillä Professori Mikko Harria koskeva suruviesti tavoitti meidän noin vuotta aikaisemmin.

Eino Hietanen hakeutui Turun yliopiston Fysiologian laitokselle virkeänä opiskelijana kohta aloitettuaan lääketieteen opintonsa. Tutkimme ruuansulatuskanavan limakalvon aineenvaihduntaa ja sen säätelyä. Leikkasimme liki lukemattoman määrän rottia selvittääksemme, miten aineenvaihdunnallinen gradientti syntyy ohuessa suolessa. Aiheen juuret olivat kansleri Kaarlo Hartialan ajatuksissa. Ihmettelimme, miten rotan toipuminen leikkauksista onnistui liki sataprosenttisesti, eikä juuri pahoja infektioitakaan vatsaonteloon syntynyt, vaikka leikkaukset suoritettiin kaikkea muuta kuin leikkaussaliolosuhteissa. Einon kanssa työskenneltäessä saadut mittaustulokset saatiin joutuisasti käsitellyiksi, ja julkaisut olivat miltei saman tien postissa matkalla painoon. Väitöskirjakin valmistui ennätysajassa. Siihen aikaan lääketieteen kandidaatin olisi tullut saada erikoislupa väitöskirjansa puolustamiseen. Mutta kukapa meistä oli sellaista tullut ajatelleeksi. Asia selvisi, vasta kun Lääketieteellisen tiedekunnan notaari kiinnitti asiaan huomiota. Koska oli kesä kukkeimmillaan 1973 ja kaikki järjestelyt oli jo sovittu, ei nukkuvan yliopistonhallinnon herättäminen tietenkään ollut mahdollista. Notaari oli kekseliäs. Lupaa ei tarvittaisi, jos Einolla olisi lääketieteen lisensiaatin tutkintotodistus. Hän siis laati sen, vaikka Einon amanuenssuuri vielä jatkui. Eino suoritti siis lääketieteen lisensiaatin tutkintoon liittyvän pakollisen amanuenssipalvelunsa loppuun lisenssit taskussaan ja väitöskirja jo puolustettuna. Kiitos siis tiedekunnan notaarin.

Eino Hietanen nimitettiin Kuopion yliopiston Fysiologian apulaisopettajan virkaan ja hän palveli tärkeät vuodet syntymässä olevaa korkeakoulua. Hän oli myös yksi ensimmäisistä korkeakoulun dosenteista. Hän hoiti tovin myös fysiologian professuuria. Kaiken tämän rinnalla Eino aloitti kliinisen fysiologian opinnot. Hän oli näin ensimmäinen alan jatkokoulutettava Kuopion yliopistosairaalassa. Professori Esko Länsimies Kliinisen fysiologian osaston ylilääkärinä sai ensimmäisen sulan hattuunsa.

Akateemikko Artturi Iivari Virtanen oli eri yhteyksissä kiirehtinyt ravitsemustieteen opetusta lääkäreille. Hän puhui asiasta myös kansleri Kaarlo Hartialalle. Eino Hietasen tutkimukset ruuansulatuskanavan alueella loivat pohjaa sille, että hänestä kasvatettaisiin alalle vetäjä. Vaikka Eino aikanaan hankki lisäkoulutusta juuri tälle uralle, ei hän kuitenkaan hakenut ravitsemustieteen professuuria. Vieraiden aineiden aineenvaihdunta voitti ravitsemuselementin. Ja Turku Kuopion kotipaikkana.

Kansleri Kaarlo Hartialan siirryttyä eläkkeelle, tuli Einon koti yliopiston fysiologian professuuri hakuun, ja Eino palasi Turkuun virkaa hoitamaan. Tuolla Turun paluumatkalla hän tavallaan oli sitten lopun elämäänsä, vaikka hän työskenteli tovin Lyonissa Yhdistyneiden kansakuntien Syöpätutkimusinstituutissa ja vähän muuallakin. Myös lyhyen ajan hän oli uudelleen Kuopion yliopistonkin opettajana eli toksikologian professorina. Turku ja Lounais-Suomi vetivät kuitenkin miehen aina takaisin. Eino Hietasen monipuolinen koulutus ja monipuolinen tutkimusura teki hänestä suosittu opinnäytteiden tarkastajan ja erilaisten lausuntojen laatijan. On oloissamme ainutlaatuista, että joku nousee tällaiseen asemaan ja ylittää tieteenalojen, opinahjojen ja maiden rajat.

Osmo Hänninen, Einosta ylpeä ja kiitollinen opettaja ja työtoveri

In Memoriam:

Professori, kasvifysiologi VEIJO WARTIOVAARA 25.11.1907 – 16.7.2002

Suomen fysiologiyhdistyksen uskollinen jäsen professori Veijo Wartiovaara on poissa keskuudestamme. Hän syntyi silmälääkäri Arvi Wartiovaaran (Weckman) perheeseen Helsingissä 1907. Jo koululaisena hän kiinnostui biologiasta, mutta näpräsi myös pieniä laitteita. Kätevyydestä oli hyötyä myöhemmin laboratoriotöissä. Helsingin yliopistossa Wartiovaara alkoi opiskella vuonna 1927 mm. eläin- ja kasvitiedettä, joissa hän suoritti laudaturarvosanan, sekä kemiaa ja maantiedettä. Innokas osallistuminen ylioppilaskuorojen toimintaan tosin verotti aikaa, mutta antoi joukon hyviä ystäviä. Filosofian kandidaatiksi hän valmistui vuonna 1935 ja aloitti yliopiston opettajan uransa erilaisissa assistentin tehtävissä.

Wartiovaara väitteli tohtoriksi 1942 professori Runar Collanderin oppilaana. Väitöskirja käsitteli lämpötilan vaikutusta kasvisolujen läpäisevyyteen eli permeabiliteettiin. Aihe oli työnohjaajan antama, mutta väittelijä oli kehittänyt koejärjestelyt varsin itsenäisesti. Tämän julkaisun ansiosta Wartiovaara sai tehtäväkseen kirjoittaa katsauksen arvostettuun teossarjaan *Handbuch der Pflanzenphysiologie*, jonka toimittaja W. Ruhland oli itsekin permeabiliteettitutkija. Professori Collanderin ympärille oli muodostunut oma permeabiliteettikoulukunta. Näitä perinteitä Wartiovaara jatkoi tutkien mm. veden ja alkoholin pääsyä kasvisoluihin ja pohtien nk. ultrafilteriteoriaa. Näkinpartaislevien usean senttimetrin mittaisia nivelvälisoluja käytettiin keskeisenä koeaineistona. Yhdessä Collanderin kanssa Wartiovaara julkaisi laajan (98 s.) permeabiliteettiteoriaa koskevan yleiskatsauksen (1960) Protoplasmatologiassa. Siinä torjuttiin myös lipiditeorian kohdistunut kritiikki ja esitettiin aktiivista transporttia koskevia tuloksia sekä uusia membraanimalleja.

Wartiovaara nimitettiin 1948 kasvitieteen dosentiksi Helsingin yliopistoon. Tässä tehtävässä hän luennoi useista aiheista, kasvipaikkatekijöistä aina juurten fysiologiaan. Kokeellisessa laboratoriotyössä taitavaa tiedemiestä tarvittiin myös muissa tutkimustehtävissä, kuten Oy Keskuslaboratorion kuitumorfologina (1948-1954) sekä Wihurin Tutkimuslaitoksen erikoisasantuntijana Salus-sairaalassa (1945-1966). Hän neuvoi nuoria lääkäreitä, jotka puurtivat väitöskirjatyössä, ja oli kerran myös vastaväittäjänä lääketieteessä. Permeabiliteettiasiat ovat näet kaikkien organismien fysiologian kattava ongelmakenttä. Wartiovaara toimi useita vuosia mm. kasvitieteenlaitoksen assistenttina. Kasvifysiologian ja –anatomian professorin virkaa hän hoiti aluksi virkaa tekevänä, sitten vakituksena viran haltijana (1962-1973).

Wartiovaaran tieteellinen tuotanto ei ole laaja, mutta sille on ominaista luotettavuus, omaperäisyys ja hyvä perehtyneisyys luonnontieteen eri aloihin. Hänen kynästään lähti myös yleistajuisia artikkeleja. Kasvifysiologian laboratorion varustetaso oli aluksi hyvin niukka, ulkomaalaisia tutkijoita suorastaan häkellyttävä köyhyydessään. Wartiovaara antoi assistenteilleen ja oppilailleen vapauden etsiä itse lupaavia, toteuttamiskelpoisia tutkimusaiheita ja hyväksyi kurssiopetuksen uudistamisen. Näin ala pääsi uuden kasvun alkuun. Ihmisenä Wartiovaara oli hyväntahtoinen, suurpiirteinen, eikä aina jäykän professorimainen. Vanhan polkupyörän käyttö yliopiston opettajan kulkuneuvona herätti monissa ihmetystä. Musta – sittemmin vihreä – taulu ja valkea liitu olivat hänen tärkeimmät opetusvälineensä. Wartiovaara piti myös suullisia tenttejä, joissa hän varmisti, että opiskelija ymmärsi keskeiset asiat.

Wartiovaara jäi eläkkeelle 1973 täysinpalvelleena. Tämän jälkeen hän omistautui mm. puutarhan hoidolle ja seurakuntatoiminnalle. Hän oli monien tieteellisten seurojen uskollinen jäsen osallistuen niiden piirissä myös hallinnollisiin tehtäviin, joita hän virassaan vieroksui. Mielenkiinto biologian edistysaskeliin säilyi eläkevuosina pitkään. Kun Suomen fysiologiyhdistys järjesti 80 vuotta täyttävän Veijo Wartiovaaran kunniaksi membraanien rakennetta ja toimintaa käsittelevän juhlasymposiumin kasvitieteen laitoksella, virkeä ja ryhdikäs päiväsankari aloitti esitelmien sarjan tieteenhistoriallisella yleiskatsauksella aiheesta: Suomalaiset permeabiliteettitutkimuksen uranuurtajana – Collanderin koulukunta. Esitys oli selkeä ja eloisa kuten aiemminkin.

Prof. emer. *Liisa Kaarina Simola*, Helsinki.

Kylmäsymposium

Suomen fysiologiyhdistys järjestää yhdessä Suomen Ladun kanssa kylmäsymposiumin Helsingin yliopiston Porthanian luentosalissa keskiviikkona 13.11. 2002 klo 17-19. Ohjelma on seuraava:

<i>Tervetuloa</i>	Tuomo Jantunen Suomen Ladun toiminnanjohtaja
<i>Kylmä-ystävä vai vihollinen</i>	Juhani Leppäluoto Suomen fysiologiyhdistyksen puheenjohtaja
<i>Miten kylmä vaikuttaa elimistöön?</i>	Juhani Smolander Tieteellinen tutkimus Orton
<i>Avantouimarin psyyke</i>	Markku Ojanen Tampereen yliopiston psykologian laitos
<i>Paneelikeskustelu</i>	johtaa Pirkko Huttunen Oulun yliopiston oikeuslääketieteen laitos

Fysiologiyhdistyksen jäsenet ovat tervetulleet kylmäsymposiumiin!

Vuosikokous maaliskuussa Oulussa

Yhdistyksemme seuraava vuosikokous järjestetään maaliskuussa 2003 Oulussa. Jäsenet voivat edelleen lähettää esityksiä kokousohjelmaksi ja puhujaehdokkaista.

Seminaareja ja symposiumeja Suomessa

The International XVII Puijo Symposium, Kuopio June 25 - 28, 2003

"Physical Activity and Health: Gender Differences Across the Lifespan"

Kuopion Musiikkikeskus, Kuopionlahdenkatu 23, FIN-70100 Kuopio

The Symposium will be organized by Kuopio Research Institute of Exercise Medicine in collaboration with The Cooper Institute, University of Kuopio and Department of Clinical Physiology and Nuclear Medicine, Kuopio University Hospital.

The Symposium will be sponsored by Ministry of Education in Finland and City of Kuopio.

For further information, see <http://www.uku.fi/conf/puijo/puijo.html>

Parempaa vastinetta jäsenmaksulle!

Yhdistys haluaa tarjota jäsenkunnalleen ajankohtaisia ja mielenkiintoisia seminaareja heidän tutkimus-alaltaan. Tieteellisen mielenkiinnon alueet määritellään jäsenhakemuslomakkeessa ilmoitettujen tietojen mukaisesti. Ajan edetessä osa on voinut pysyä tutkimuskohteelleen uskollisina, kun taas toisten kohteet ovat voineet muuttua työpaikkojen ja tutkimuksen vaihtuessa. Jotta Sinä saisit paremmin omaa mieltäsi kiehtovaa tieteellistä materiaalia seminaarien ja tiedotteiden muodossa, kerro tutkimusalasi – jäsenyysiästäsi ja muutoksien määrästä riippumatta!

Varmista paras mahdollinen vastine jäsenyydellesi ja ilmoita tutkimusalasi ja muut kiinnostavat tieteenalueet sihteerille. Lyhyt viesti, johon on listattu kaksi tai kolme aluetta sekä nimesi ja osoitteesi riittää hyvin! Postita osoitteeseen virpi.tervonen@utu.fi tai Biologian laitos, Eläinfysiologian laboratorio, 20014 Turun yliopisto vuoden 2002 loppuun mennessä.

Uutisia Pohjoismaisen Fysiologiyhdistyksen ilmaisesta ainaisjäsenyydestä

Pohjoismaisen Fysiologiyhdistyksen ainaisjäsenyyttä Suomen fysiologiyhdistyksen kautta haki määräaikaan mennessä 41 jäsentä. Pohjoismaiseen yhdistykseen ilmoitetaan ne jäsenet, jotka ovat yhdistyksen ainaisjäseniä tai ovat suorittaneet vuoden 2002 jäsenmaksun.

SFY – Suomen Farmakologiyhdistys ry

Yhdistyksemme on käyttänyt rekisteröidystä Suomen Fysiologiyhdistys ry –nimestä lyhenettä SFY. Nimi-lyhenteen käyttö tässä yhteydessä on nyt rajoitettu vain Suomen Farmakologiyhdistyksen käyttöön, sillä kyseinen yhdistys on rekisteröinyt akronyymin.

Mikä Suomen Fysiologiyhdistyksen nimilyhenteeksi? Ota kantaa vuosikokouksessa tai kerro mielipiteesi hallituksen jäsenille.

Muutatko?

Ilmoita uudet yhteystietosi myös SFY:lle, niin saat jäsenpostisi perille! Osoitteenmuutokset sihteerille osoitteeseen Virpi Tervonen, Biologian laitos, Eläinfysiologian laboratorio, 20014 Turun yliopisto tai virpi.tervonen@utu.fi. Kiitos!